

РЕЦЕНЗИЯ

От: **ПРОФ. Д-Р ГАЛИНА ГЕОРГИЕВА КУРТЕВА**,
професионално направление: 3.7. *Администрация и управление*,
научна специалност: *Социално управление*
ВУ/ Научна организация: *Бургаски свободен университет*

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, проф. напр. 3.8 Икономика, докторска програма „*Финанси, застраховане и осигуряване*“.

Автор на дисертационния труд: ***Алия Тулеугажиевна Марданова***

Тема на дисертационния труд: ***Университетски дарителски фондове за набиране на средства в образованието: институционални и икономически специфики и потенциал за развитие в Казахстан***

Научен ръководител: ***проф. д-р Мариана Петрова***

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 124/20.03.2026 на Ректора на УЗФ – чл.-кор. проф. д. ю. н. Борис Велчев.

Рецензията е изготвена в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото приложение (ППЗРАСРБ) и Правилника за приемане и обучение на докторанти във УЗФ.

1. Общо описание на представените материали

Представените материали от докторантката **Алия Тулеугажиевна Марданова** са в съответствие с чл. 50, ал.2 от Правилника за приемане и обучение на докторанти във УЗФ и включват 1. дисертационен труд; 2. автореферат на дисертационния труд; 3. автореферата на български език; 4. декларация за оригиналност и достоверност; 5. справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ в професионално направление 3.8 Икономика; 6. списък на публикациите по темата на дисертационния труд; 7. копия на публикациите по темата на дисертационния труд; 8. резюмета на публикациите по темата на дисертационния труд на български и на английски/руски език; 9.списък на всички публикации на докторанта; 10.кратки биографични данни/CV; 11.доклад от проверка за плагиатство, извършена от научния

ръководител, показваща не повече от 10% съответствие с външни източници. Докторантът е приложил 1 студия, 1 доклад и 5 статии.

От информацията в Справката за изпълнение на минималните национални изисквания по чл. 2б, ал.2 и 3 от ЗРАСРБ е видно, че докторантката Алия Марданова е преизпълнила минимално изискуемия минимум за придобиване на образователна и научна степен „доктор“. Реалният брой точки, които има докторантката е 84,33 при минимално изискуеми 80 точки.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Алия Марданова се е обучавала в самостоятелна форма на обучение в катедра „Финанси“ по докторска програма „Финанси, застраховане, образование“ на УЗФ.

Алия Марданова е родена през 1977г. В периода 1994-1998г. се обучава в юридическия факултет на Карагандинския държавен университет и получава бакалавърска степен по специалност "Международное право". През 2012г. придобива магистърска степен по специалност „Юриспруденция“ в същия университет и към момента е съдия от Октябърски районен съд на Караганда, Република Казахстан. През 2007, 2011 и 2017 г. повишава своята квалификацията в Академията на правосъдието към Върховния съд на Република Казахстан в Астана. В периода 2019-2022г. се обучава в Стопанския факултет на Карагандинския държавен университет по докторска програма „Икономика“.

Професионалните и научните интереси на Алия Марданова са в сферата на финансите и финансовото право. Владее руски и английски език.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационният труд на Алия Марданова е посветен на една актуална за системите на висшето образование тема, свързана с университетското дарителско финансиране. Съвременните университети функционират под нарастващ натиск да осигурят финансова устойчивост, като същевременно разширяват своите академични и научноизследователски дейности. Разчитането единствено на държавни механизми за финансиране вече не е достатъчно, особено в развиващите се икономики, където бюджетните ограничения са по-изразени. В този контекст дисертацията е високо актуална, тъй като се стреми да преодолее разликата между теоретичното разбиране и практическото прилагане на механизми за финансиране на университетите чрез дарения. Докторантката представя дарителските

фондове като дългосрочен финансов инструмент, който е способен да генерира стабилни парични потоци и да подкрепя стратегиите за институционално развитие на университетите.

Целта на изследването е ясно формулирана и е насочена към разработване на системен подход за развитието на дарителски фондове в казахстанските университети. Задачите са логично производни на поставената цел и обхващат теоретичен анализ, институционална оценка и формулиране на стратегически препоръки, които заедно формират една цялостна последователна изследователска траектория на докторантката.

4. Познание на проблема

Дисертацията разкрива високо ниво на интелектуално ангажиране със съвременните научни дебати в областите на благотворителното финансиране, икономиката на нестопанския сектор и финансовата архитектура на висшите учебни заведения. Докторантката Алия Марданова демонстрира не само добро познание на ключови теоретични конструкции, но и умение да осъществява научна селекция и да проявява критичност към чужди становища и концепции, когато обосновава своето мнение по изследвания проблем.

Представеният списък на използваната литература съдържа общо 229 литературни и информационни източника на руски и английски език, което е свидетелство за добрата литературна осведоменост на докторантката Алия Марданова по изследваната проблематика. Използваната литература е фокусирана към изследвания предмет. Литературните източници са коректно използвани, съгласно възприетите изисквания за цитиране в научни публикации. Позоваванията към тях в изложението на дисертационния труд е уместно.

Трябва да се подчертае и използвания от докторантката подход за интерпретация на световния опит. Вместо механично заемане или възпроизвеждане на чуждестранни модели за управление на дарителски фондове, тя предприема детайлна декомпозиция на техните основни механизми, управленски структури и оперативни принципи. Това ѝ позволява да направи по-точна преценка на тяхната релевантност и адаптивност към социално-икономическите реалности в Казахстан. Задълбоченият анализ отчита влиянието на регулаторната среда в Казахстан, културните нагласи към филантропията и зрелостта на

финансовите пазари върху осъществимостта на трансфера на модел за управление на дарителски фондове.

Освен това изследването убедително показва, че академичното третиране на процеса на набиране на доброволни финансови средства за образованието в научната литература остава фрагментирано и недостатъчно систематизирано. Чрез идентифициране на концептуални пропуски и несъответствия в съществуващите изследвания докторантката установява ясна обосновка за дисертационния си труд. В този смисъл дисертацията не само допринася с нови знания, но и идентифицира и развива поле, което все още не е постигнало пълна теоретична съгласуваност в академичните изследвания.

Като цяло дълбочината на теоретичното изследване и широтата на литературното проучване показват зряла и добре развита изследователска теза, което е основание да се отчете приноса на дисертацията към преодоляване на теоретичните дефицити в изследваната проблематика.

5. Методика на изследването

Докторантката прилага широк спектър от научни методи, включително общонаучни и специализирани икономически методи. Сред тях са системен и сравнителен анализ, методи на синтез и обобщение, икономико-статистически методи, анализ на динамика и структура, както и напреднали количествени техники като регресионен, факторен и клъстерен анализ. Особена стойност има използването на социологически методи (анкети, въпросници, интервюта), което позволява включването на гледните точки на ключови заинтересовани страни и значително повишава практическата релевантност на изводите.

Обобщената ми оценка е, че методологическата рамка на изследването е всеобхватна, добре обоснована и напълно адекватна на поставените изследователски цели. Комбинацията от качествени и количествени подходи осигурява многомерен анализ на изследователския проблем и допринася за надеждността и валидността на заключенията.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е в общ обем 225 страници. Основният текст е 142 страници и е подкрепен от 34 таблици и 24 фигури. Обособени са 5 приложения, представящи съдържанието на анкетна карта, използвана при провеждане на научното изследване и резултатите от направения анализ. Обемът на разработката е повече от задоволителен.

Съдържанието на разработката има класическа структура - въведение, три глави, заключение, списък на литературни източници и като цяло е логически издържано и добре балансирано по глави и параграфи.

Първата глава поставя концептуалната основа чрез систематично разглеждане на природата на механизма на набиране на средства за образованието. Тя въвежда структурирана интерпретация на неговите функции, идентифицира движещите сили и го позиционира в по-широката рамка на социално-икономическите отношения. Дискусията демонстрира високо ниво на абстракция, като същевременно запазва практическа релевантност.

Втората глава премества фокуса към емпиричния анализ и предлага детайлно изследване на текущото състояние на благотворителното финансиране в Казахстан. Авторът предоставя цялостен преглед на макроикономически показатели, регулаторни условия и институционални структури. Особен акцент е поставен върху идентифицирането на структурни ограничения, които възпрепятстват развитието на дарителски фондове. Тази глава е обогатена с емпирични доказателства, включително анализ на данни и мнения на заинтересовани страни.

Третата глава е изрично ориентирана към практическо приложение. Тя предлага набор от стратегически мерки, насочени към повишаване ефективността на финансирането чрез дарителски фондове. Препоръките са представени по структуриран начин и са подкрепени с аналитична обосновка. Авторът демонстрира способност да превежда теоретични идеи в приложими стратегии.

Като цяло, и в трите съдържателни глави, докторантката показва умения за критично използване на чужди мнения, разработки и резултати от научни изследвания, за да открие и аргументира своите виждания за подобряване на социалното партньорство между бизнес сектора и системата на висшето образование чрез разработване на интегриран механизъм за стимулиране на развитието на университетски фондове за дарения в Казахстан. Постигнатите резултати от изследването кореспондират изцяло с поставените задачи в увода на дисертационния труд, което е основание да се отчете успешната и детайлна реализация на основната цел на разработката.

Авторството на проведеното изследване и постигнатите резултати не подлежи на съмнение, като освен подробното им описание в дисертацията, докторантката е приложила

емпиричните резултати и тяхното интерпретиране. Алия Марданова е декларирала оригиналността и достоверността на получените резултати от дисертационното ѝ изследване. Нисък процент на сходство с чужди разработки показва и доклада от проверката за плагиатство, извършена от научния ръководител (под 9%).

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационният труд е интересен и запомнящ се както с прецизното логическо изложение на проведеното изследване, така и с умението на докторантката да представя своето отношение към проучваната проблематика и да обосновава своите изводи и препоръки. Разработеният дисертационен труд представлява интерес за научната и обществена практика и със съдържащите се в него редица постановки, идеи и предложения, които могат да се оценят като приноси с теоретичен и практико-приложен характер в областта на икономиката, в частност в сферата на финансирането на висшето образование и институционалното развитие.

От теоретична гледна точка изследването разширява концептуалното разбиране на механизма за набиране на средства в образованието, представяйки го като част от по-широка социално-икономическа система. Докторантката представя структурирана интерпретация на дарителските фондове в образованието, подчертавайки тяхната роля, вътрешен състав и взаимодействие с външни фактори. Изследването допринася и за класификацията, и систематизацията на факторите, влияещи върху развитието на дарителските фондове. Чрез разграничаване между вътрешни и външни детерминанти докторантката предлага една по-различна аналитична рамка, която може да бъде използвана в бъдещи изследвания.

От приложна гледна точка дисертацията предлага набор от практически решения, насочени към подобряване ефективността на дарителските фондове в Казахстан. Тези решения не се ограничават до общи препоръки, а включват конкретни мерки, свързани с институционален дизайн, финансово управление и стратегическо планиране. Практическата значимост на изследването се засилва от неговата потенциална приложимост за различни групи заинтересовани страни. Университети, политици и нестопански организации могат да се възползват от предложените подходи.

Освен това дисертацията допринася за преодоляване на разрыва между теория и практика, демонстрирайки как абстрактни икономически концепции могат да бъдат

преведени в конкретни механизми, приложими в практиката. Този принос значително увеличава цялостната стойност на труда.

Приемам заявените от Алия Марданова претенции за 4 научни и 3 практико-приложни приноси, които са формулирани коректно и синтезирано, и отразяват резултатите от работата ѝ по дисертационния труд.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представеният в автореферата списък на публикациите по темата на дисертационния труд съдържа 1 студия в индексирано и реферирано в Scopus международно периодично издание - Journal of Environmental Management and Tourism (2021г.), 3 статии в индексирани и реферираны международни периодични издания без импакт фактор и импакт ранг (2021 и 2025г.) и 1 доклад на републиканска научно-практическа конференция (с международно участие, 2020г.). Те са достатъчни, съгласно минималните наукометрични показатели. В тях се популяризират основната теза, постигнати резултати от изследването и приносните моменти от дисертацията.

В три от публикациите докторантката е съавтор. Не са представени разделителни протоколи.

Посочените публикации показват способността на докторантката Алия Марданова да информира по подходящ начин обществеността за развитите от нея идеи по проблематиката в дисертационния труд.

9. Автореферат

Депозираният автореферат е в обем 31 страници. Той е добре оформен и неговото съдържание кореспондира коректно с основния труд. Авторефератът е съставен съобразно изискванията, като отразява в синтезиран вид съдържанието на трите глави в дисертационния труд, тезата, обекта и методологията на научното изследване, както и получените крайни резултати.

Авторефератът включва справка на приносните моменти в проведеното научното изследване. Справката е съставена правилно и отразява обективно постигнатите от докторанта научни резултати.

В автореферата е представен и списък на публикациите по темата на дисертационния труд.

10. Критични забележки и препоръки

В дисертационния труд не откривам погрешни постановки и сериозни пропуски, които да намаляват неговото добро качество и да променят моята положителна оценка за цялостната разработка.

Би било интересно мнението на докторантката по следния въпрос: Създаването и съществуването на един дарителски фонд за университетите зависи от поведението на донорите. С оглед разкриване на възможности за привличане на такива, при реализацията на емпиричното изследване установиха ли се определени мотиви за дарителство? Една такава информация би улеснила процеса на мотивация на субектите на дарителско финансиране на университетите.

В духа на конструктивната критика, с оглед на евентуално бъдещо развитие на изследването, считам че биха могли да се добавят или усъвършенстват отделни аспекти в него, например:

- Да се направи по-ясно концептуално разграничаване на ключовите категории и термини, използвани в анализа. *Въпреки че теоретичната рамка в първа глава е добре развита, една по-прецизна систематизация на основните понятия би улеснила тяхното емпирично приложение.*
- Да се включат повече казуси от различни икономически системи в сравнителната част на изследването. *Това би улеснило идентифицирането на добрите практики.*
- Да се систематизират и представят по-подробно потенциалните рискове и ограничения, свързани с прилагането на предложените механизми, включително финансови, институционални и управленски предизвикателства *Това би допринесло за една по-балансирана и обоснована гледна точка.*

Заклучение

Разработката има качества на дисертационен труд за присъждане на научната и образователна степен „доктор”, тъй като представя способностите на докторантката да идентифицира и изследва актуален научен проблем, да обобщава мнения, да проучва практиката и да прави изводи и препоръки.

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват принос в науката* и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти в Университета по застраховане и финанси.

Всичко това ми дава основание да дам своята **положителна оценка** на дисертационния труд на тема *„Университетски дарителски фондове за набиране на средства в образованието: институционални и икономически специфики и потенциал за развитие в Казахстан ”*. Въз основа на това препоръчвам на членовете на Научното жури да присъдят на **Алия Тулеугажиевна Марданова** научната и образователна степен „ДОКТОР” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3. 8. Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“.

22.04.2026г.

Рецензент:

Проф. д-р Галина Куртева